

Gytis Vercinskas

23 m.

2014.07.17

5 val. ryto. Žadintuvas, turbūt, atrodytų per daug ankstyvas rytas, turint omenyje, jog priešakyje laukia ilga diena, kurios kulminacija – naktis Vilnius – Maskva traukinyje. Vis dėlto, žadintuvas suskamba labai trumpai ir visi miegai kaip mat išgaruoja. Didžiulis jaudulys. Kupina nežinomybės diena ir pirmasis išbandymas visai netrukus ir ne bet kur, o televizijos eteryje. Jei atrodo, jog tai paprasta ir jaudintis kiek kvaila, vadinasi, Tau dar neteko to patirti. Minčių gausa, tačiau žodžių savo jausmams nusakyti stinga. Norisi antrojo bandymo per kurį pavyktų suregzti ką nors konstruktyvaus, deja, kitų „aštuonių šlovės minučių“ teks palaukti.

Grįžus namo iš LRT studijos laukia dar vienas daiktų pasitikrinimas, daiktų persikrovimas ir dar vienas pasitikrinimas. Norisi, jog nieko netrūktų, tačiau reikia palikti vietos bendriems daiktams. Kaip visada, dalis daiktų lieko pamiršti – nieko, Sibire bus galima jų įsigyti (įdomu, ar nuomonė nepasikeis ten nuvykus). Atsisveikinimai su šeima, kaimynais, dalis žmonių palydi nesupratingu žvilgsniu ir akyse galima pamatyti, kaip jie savęs klausia, iš kur toks noras keliauti už tūkstančių kilometrų ir dvi savaites gyventi laukinėje gamtoje, vis dėlto, garsiai klausti nedrįsta, o gal taip ir geriau, vargu, ar atsakymai juos tenkintų ir jiems taptų bent šiek tiek aiškiau, turbūt, reikia gimti su didele meile Tėvynei, jog tokius dalykus suprastum.

12:00 didžioji mano kelionė į Sibirą prasideda. Molėtai – Vilnius – Maskva – Krasnojarskas – ... 6000km ir Dvi paros kelio autobusais, traukiniu bei lėktuvu priešaky. Įdomu, kokiomis dar transporto priemonėmis teks pasivažinėti būnant taigoje...

14:00. LiJOT būstinė. Pirmas kartas, kai visą ekspedicijos komandą matau vienoje vietoje, dalis žmonių atrodo it matomi pirmąsyk, įdomu, kokia komanda susiformuos iš šio būrio skirtingų

asmenybių. Arnoldas nedrąsiai kalba apie ekspedicijos planus... Sibire viskas planuojama „čia ir dabar“ principu. Telefonus visi draugiškai paliekame LiTJOT'e, pirmąsias valandas jaučiu jo trūkumą, vėliau jis tampa vis mažiau aktualus. Nuo išsidalintų daiktų kuprinė pasunkėja, nugarą įskausta vos tik pradėjus žygiuoti į traukinių stotį, naiviai tikiuosi, jog vėliau situacija pasitaisys ir priprasiu prie kūną slegiančio svorio.

16:00 Vilniaus geležinkelio stotis. Nors dar prieš ekspediciją buvom nuteikinėjami, jog išlydėti mūsų ateis gausus būrys žmonių, tačiau vaizdas, pamatytas stotyje, pranoko lūkesčius – pilnas peronas garbių svečių, rankų paspaudimai ministrams(!) ir kitiems iškiliems svečiams, atsisveikinimo žodžiai apsikabinantartimuosius, interviu televizijai, rankų mostai kitiems mūsų išlydėti atėjusiems bendraminčiams. Jausmas nuostabus. Nors dar nieko nesam nuveikę, tačiau žmonių susidomėjimas įpareigoja ir paskatina ekspedicijai atiduoti 100 % savęs.

16:55 traukinys Vilnius – Maskva. Lik sveika, Lietuva, tikiuosi, po dviejų savaitių su pasididžiovimu sau galėsiu tyliai išstarti „nenuvyliau“.

2014.07.18

Pirmasis rytas Rusijoje. Iš traukinio išlipame mieste, oficialiais gyventojų surašymo duomenimis, savyje talpinančiame bent jau penkias Lietuvos. Maskva mus pasitinka kamščiais, gauname patikinimą, jog palyginus jie dar nėra tokie dideli kaip įprastai (vasara daug žmonių atostogauja), vis dėlto, to pakanka, jog suprasčiau, kad Vilniaus kamščiai nėra verti šio pavadinimo. Turime garbę apsilankyti Lietuvos ambasadoje, nusiprausti bei papusryčiauti. Su mumis maloniai bendrauja ambasados darbuotojai. Visų akyse matyti džiaugsmas – juk ne kiekvienam nusišypsos tokia garbė. Kadangi lėktuvas į Krasnojarską tik vakare, dieną galime praleisti susipažįstant su Maskva. Kultūros atašė su pasididžiovimu praveda ekskursiją pro senąją/istorinę Lietuvos ambasadą, vėliau keliaujame į gulago muziejų Rusijos sostinėje. Tą sužinojęs pasitikslinu ar teisingai išgirdau, juk tai iš tiesų skamba paradoksaliai. Miela močiutė-gidė papasakoja apie gulago sistemą, Krasnojarsko krašto

lagerius, mini statistinius skaičius (protu nesuvokiamus), rodo žmonių gyvenimo sąlygas kraupiausiai XX a. laikotarpiu. Sunku suprasti, (turbūt apskritai neįmanoma), kaip mintys imtis tokios kruvinos politikos kilo aukščiausių pareigūnų galvose ir kokia daugybė žmonių iš skirtingų valstybių patyrė kraupius išgyvenimus.

Vėliau keliaujame į Rusijos pasididžiavimą – Raudonąją Aikštę. Dangų remiančios tvirtovės sienos, už kurių priimami svarbiausi sprendimai Rusijoje, o šiuo metu gal net ir pasaulyje. Žodžiais nenupasakojama didybė, kuri, turbūt, užburia politikus ir iškreipia jų realybės suvokimą. Gaila, Lenino išvysti nepavyksta, tikimės, jog kada nors ateityje atvykus į Maskvą dar turėsime tokią galimybę. Žinoma, neliūdėsiu, jei jo ir neišvysiu, kultūros atašė pasakoja, kad norima jį iš ten išimti, tikiuosi, jog tai paskatins Rusijos demokratizaciją...kada nors. Po apsilankymo Raudonojoje Aikštėje seka trumpas pasivaikščiojimas po centrinę Maskvos dalį – dangoraižiai, tarp apiblukusių sovietinių daugiaaukščių (panašių į kartonines dėžutes) išpraustos cerkvės atrodo kaip nesusipratimas. Labai apmaudu, jog praeityje gyvavusi santvarka taip negerbė Rusijos kultūros ir istorijos. Deja, laikas ne mūsų pusėje, daug laiko Maskvai skirti negalime, tenka skubėti į lėktuvą. Šiek tiek apmaudu, vis dėlto, suprantu, kad ne turistauti atvykome.

2014.07.19

Prieš skrydį sumanytas planas pamiegoti neišdegė, gaila, teks tą daryti autobuse. Krasnojarsko oro uoste mus pasitinka Saulius – tremtinys, į Sibirą ištremtas būdamas vos kelerių metų amžiaus, vis dėlto, pusamžis vyriškis lietuviškų šaknų nepamiršęs ir kuo puikiaisiais kalba gimtąja kalba. Priešaky – 4 val. kelionė, per „amerikietiškus kalnelius“. Drauge su mumis keliauja tiek Saulius, tiek jo anūkas, kuris nebemoka lietuviškai, tačiau mes bandome su juo užmegzti kontaktą nors, kalbant atvirai, su rusu kalbą turime šiokių tokių problemų.

Vis dėlto, tremtinio sukurta jaukią atmosferą gadina pakeliui prasidėjusi audra. Nors kelionė lėktuvu tetruko penkias valandas, tačiau atvykus į Lesosibirską ir pamačius vaizdą, darosi panašiau, jog

keliavome laiko mašina bent jau 50 metų į praeitį – Maskvos didybę keičia Sibiro skurdas, netvarka ir didžiulės medienos apdirbimo gamyklos su aukštai į padangę iškilusiais kranais, kurių dalis jau daugybę metų nenaudojami. Vaizdas Rusijos sostinėje ir Sibire skiriasi kaip diena ir naktis, imi suprasti, jog Maskvos butaforija yra sukurta paprastų rusų sąskaita. Slogų įspūdį sustiprina ir tai, jog Lesosibirske nėra elektros. Nors sutikti vietiniai teigia, kad tai kone pirmas toks nutikimas istorijoje, tačiau maniau, jog jie tiesiog gėdijasi garsiai kalbėti apie savo problemas. Mieste pilna žmonių, turinčių problemų su alkoholiu...gal kaltas savaitgalis, o gal didelė bedarbystė. Keista, kad gamyklos neveikia ne todėl, jog nėra žaliavų, tiesiog nėra kam dirbti, be to, itin gaji korupcija.

Nepaisant savo žalingų įpročių (žinoma, absoliutinti nevalia), tačiau visi sutikti vietiniai tikrai draugiški bei paslaugūs: paveža į statybinių medžiagų parduotuvę, padeda susiorientuoti mieste bei nusipirkti įrankių, reikalingų mūsų darbams kapinėse. Įsikuriame viešbutyje, kurį, turbūt, įmanoma pamatyti tik sovietiniuose filmuose. Prabangos nėra, tačiau viskuo, kas būtina, esame aprūpinti. Pirmą bendrą vakarienę Sibire. Draugiški pokalbiai, Arnoldo pastabos apie sekančios dienos darbų programą. Nors noro yra pasibūti kiek ilgiau, tačiau ilgai trukęs kelionių maratonas nuvargino, norisi galbūt paskutinį kartą išsimiegoti lovoje.

2014.07.20

Pabundame 8h ryto, greitai papusryčiaujame ir iškeliaujame tvarkyti pirmųjų kapinių. Pirmas įspūdis jose – tragiškas. Keli metrai nuo kapinių – daugybė sovietmečių pastatytų garažų. Kad to nepakaktų, šalia kapinių tvoros – vietinių sukrautas šiukšlynas. Įėjus į kapines vaizdas taip pat nedžiugina – suvirtę kryžiai bei sutriušusios tvoros, daugybė ilgaamžių medžių, o per vešlią žolę sunku rasti atskirų kapų ribas.

Prabėga keletas darbingų valandų (nenuostabu, visi pilni entuziazmo) – vaizdas ima gerėti. Pradėjus trūkti įrankių ar norint sužinoti, kur galime įsigyti medienos, tenka kreiptis į vietinius – suvirintojus, pensininkus, vairuotojus. Visi vėlgi su mielu noru pagelbsti.

Arnoldas papasakoja apie ketinimus šiose kapinėse pastatyti kiek įmanoma didesnę medinį kryžių. Mintyse net nesvarstau, kokio dydžio jis galėtų būti. Pasitarę su vietiniais, keliaujame nusipirkti išpjautos medienos į „čiukčių fabriką“ – medienos apdirbimo įmonę, kurioje išskirtinai dirba vien tik azijietiškais bruožais pasižymintys darbininkai, aplink zuja jų atžalos. Visoje kompanijoje (apie 20 žmonių), tik keli moka rusiškai, panašu, jog tai nelegaliai dirbantys imigrantai. Lentpjūvės vaizdas kaip atvykus į visiškai kitą civilizaciją su savo taisyklėmis ir gyvenimo būdu, tokie kadrai, manau, labai tinkami siaubo filmams. Įspūdį dar labiau sustiprina medienos pjovimo gaterių skleidžiamas garsas. Išsipjauname įspūdingo dydžio (6m. ir 2m. ilgio) medienos rąstus. Kadangi kapinės už gero kilometro, tenka pėsčiomis pereiti dalį miesto. Keliaujant per jį, mus seka nustebusių Lėsosibirsko gyventojų žvilgsniai. Dar nesupratingesniais žvilgsniais mus palydi pakelėse bėgiojančios palaidos karvės, nustembame išvydę palaidus gyvulius 60 tūkst. gyventojų turinčiame mieste, nesusilaikome nepasidarę bendros nuotraukos. Karvės noriai pozuoja.

Diena neprailgsta, susitariame, ką dirbsime rytoj, vėliau keliaujame į naują nakvynės vietą – kultūros namus. Miegame šokių salėje, džiaugiuosi, jog pasiėmiau pripučiamą čiužinį – bus kiek minkščiau. Vis dėlto, kultūros namuose dušo nėra, o jo taip norėtusi po ilgos darbo dienos, nieko, teks palaukti geresnių sąlygų, juk visi esam vienodai murzini. Po truputi pratinamės prie tokios būsenos.

2014.07.21

Prabundu. Patalpoje tylu, vadinasi, likę ekspedicijos nariai dar miega. Ekspedicijoje neturiu laikrodžio – nelieka ir laiko nuovokos, neapibrėžtumą dar labiau sustiprina tai, jog miegame langų neturinčioje patalpoje. Nusprendžiu dar pamiegoti. Pavyksta. Pabundu antrąkart, girdžiu pirmuosius kitų žmonių judesius – su nekantrumu laukiu naujos dienos pradžios, ypač žinodamas tai, kad šiandien statysime pirmąjį kryžių.

Pasiskirstome darbus, kuriuos šiandienai buvo numatęs Arnoldas. Drauge su Giedriumi, Tadu ir Luku tęsiame vakar pradėto kryžiaus gamybą. Ginčijamės, pykstamės, 9 kartus atmatuojame ir tik 10ą kartą

imamės veikti. Dar vakar nieko nereiškiantys atskiri rąstai po pusantros dienos kruopštaus darbo susijungė į tokį sakralų dalyką. Net keista, kaip paprastiems dalykams lengva suteikti prasmę. 4,87 m. aukščio kryžius atrodo tikrai įspūdingai. Žodžiais neįmanoma nusakyti jausmo, kurį sukelia žiūrėjimas į savo gamybos kryžių, iškylantį į tokias aukštumas. Baigus tvarkyti tremtinių kapus, surengiame simbolinę ceremoniją, sugiedame Tautišką giesmę, meldžiamės. Sunku tvardyti žvelgiant į kitus dalyvius, kuriems iš susijaudinimo rieda ašaros. Išeidamas iš kapinių šiek tiek naiviai viliosiu, kad ir vietiniai paseks mūsų pavyzdžiu – pradės labiau rūpintis savo artimųjų kapais.

Dirbant prie kryžiaus mus aplanko ne vienas vietinis. Visi klausia, ką galvojame apie rusų tautą, tikisi teigiamo atsakymo, mes jiems, žinoma, tokį ji ir suteikiame. Jie mus laiko „savais“, kadaise gyvenusius toje pačioje sąjungoje. Ne vienas bando klausyti apie šiuolaikinius įvykius Ukrainoje. Mūsų rusų kalbos žinios staiga suprastėja ir šio klausimo neaptarinėjame.

Tuo tarpu moterys Rusijoje verslios – kultūros namuose pastarosios siūlo pasinaudoti dušu po 50 rublių vienam. Sąlygos tragiškos (*kaip jau ne pirmą kartą girdime, jog vyksta remontai, rekonstrukcijos ir todėl viskas taip baisu. Pradedame skirti, kuomet sakomi faktai yra teisybė, kuomet melas, bandant pridengti skurdą*) – nėra šilto vandens, nors maudantis diegia kaulus, tačiau po dušo užlieja atgaiva. Nedvejodami sutinkami. Vėliau už gautus pinigus mūsų prašo joms nupirkti saldumynų šiam vakarui.

2014.07.22

Paskutinis rytas Lesosibirske. Atsisveikiname su jauna pora, kuri mus globojo visą laiką būnant šiame mieste. Tikrai malonu sutikti šviesius žmones, atrodytu, tokiam Dievo pamirštame pasaulio krašte. Kelionė autobusu iš Lesosibirsko į Jeniseiką (*autobuse sutinkame tikrai bjauraus charakterio moteriškių, kurios viskuo skundžiasi, noriu kuo greičiau iš jo išlipti*), greitai perbėgame didžiules Jeniseisko kapines, kuriose yra palaidota keletas tėvynainių, vėliau skubame į keltą, kuris mus

perkeltų į Kitą Jenisiejaus pusę. Arnoldas nenoriai pasako, kiek kilometrų lieka iki Potapovo – gerokai virš dešimties. Juos turėsime įveikti pėsčiomis.

Alinantis karštis (kaip vėliau sužinome iš Potapovo seniūnės, plieskiant saulei galėjo būti ir 40 laipsnių šilumos) sunkiasvorių automobilių sukelti dulkių kamuoliai. Visiems sunku – džiūsta gerklės, springstame dulkėmis, tačiau niekas nenori nešti vandens butelių. Pirmasis kilometras, antrasis. Laimei, įveikus ketvertą kilometrų, mums pavyksta susitranzuoti GAZ sunkvežimį į kurį visi telpame. Visi kratomės, bijome, kad galime iškristi, bet tuo pačiu ir džiaugiamės, jog nereikia tokio atstumo eiti pėsčiomis.

Potapove mus visur lydi vietos seniūnė. Jaučiamės kur kas saugiau ir maloniau, manome, jog miestelio gyventojai į mus žvelgia su pagarba. Randame lentpjūvę, kurioje rytoj gaminsime kryžių. Malonus savininkas sutinka padovanoti medieną, reikalingą kryžiaus gamybai. Po ilgų kilometrų grįžtame į stovyklavietę, pasistatome palapinę. Pirmoji diena, kuomet tikrai kankina nuovargis. Žygio metu atrodė, kad visi pasiruošę perkąsti vienas kitam gerklę, tuo tarpu vakarinis laužas nuramino, o kam to nepakako, galėjo išbandyti ir kone ledinį Zarenkos upelio vandenį.

2014.07.23

6:00 pabundu be žadintuvo, pažadinu paneles, atsakingas už šio ryto pusryčių ruošą. Laužo kūrimas. Lietaus debesys danguje – vakare žadamas lietus. 7:20 – pabunda likusi komandos dalis. Kaip ir kasdien – bendri pusryčiai, pašnekesiai apie tai, ko tikimės iš ateinančios dienos. Pasidaliname į grupes šios dienos darbams atlikti. Šį kartą prie kryždirbių komandos prisijungia Andrius. Keliaujame į vietinę lentpjūvę, kuri, iš pirmo žvilgsnio, – itin apleista, tačiau įėjus į vidų galima matyti gyvybės ženklų. Vakar sutiktas lentpjūvės šeimininkas leidžia patiems šeimininkauti jo valdose. Kas mums, nesigiriant, puikiai sekasi. Gaila, jog reikia skubėti (popiet turim išvykti į kitą Jenisiejaus krantą) ir negalime kryžiaus deramai padailinti kaip buvo pirmojo gamybos metu. Per kelias valandas pagamintą kryžių pastatome sutvarkytoje kapinių teritorijoje. Vėliau seka dar vienos

maudynės lediniame Zarenkos upelio vandenyje. Šiandien dar kartą pasitvirtina taisyklė, jog Sibire negalima nieko planuoti – vietoje numatyto 15 val. išvykimo, keltas pajuda 14:30h, džiugu, jog seniūnė sugeba jį šiek tiek užlaikyti ir mes spėjame išardyti savo stovyklavietę ir tekini bėgame į jį. Spėjame.

Dar viena kelionė PAZiku, svarbiausia, nauju, labai nustembu išvydęs tokį naują autobusą. Kelionė nepatogi – norisi miego, tačiau vietos įsipatoginti nepakanka. Važiuojant autobusu pravažiuojame karinę bazę, kurią fotografuoti griežtai draudžiama. Jau vakar sulaukėme nemažai vietinių perspėjimų apie tai, jog negalima daryti bazės nuotraukų. Dar kartą persikeliamo Jenisiejų. Ir dar viena kelionė PAZiku, šįkart apsuptiems daugybės vietinių, kurie su mielu noru įsileidžia mus į autobusą, nors pastarasis jau prieš mums įlipant buvo sausakimšas. Pavažiavus 5-etą kilometrų išlipame. Dar vienos didelės kapinės, kuriose apstu darbo, dalis komandos lieka jų tvarkyti, mes su Arnoldu ieškome vietos mūsų stovyklavietei. Kojos linksta. Mus užklumpa audra – vos spėjame įkurti stovyklavietę. Nuo didžiulio visos dienos tempo pavargstame ir, vos tik įėjus į savo palapinę, užmiegame.

2014.07.24

Pirmoji diena, kuomet galima šiek tiek ilgiau pamiegoti, nes iš ryto nėra numatytas joks žygis, tad gauname laisvą pusdienį Jenisiejaus – Angaros sandūroje. Jenisiejuje vanduo – kone ledinis, tuo tarpu maudynėmis Angaroje labai malonu pasilepinti. Aplink stovykla susirenka būrys karvių, pastarosios mažiau linkusios pozuoti nei Lesosibirske, vis dėlto, per daug nesipriešina – pasidarome keletą nuotraukų.

Pusdienį poilsio keičia žygio, preliminariais Arnoldo paskaičiavimais truksiančio tris dienas, pradžia. Prieš išeinant į žygį iš Arnoldo gauname nurodymus, kaip saugotis nuo kelyje galimai sutiksimų meškų. Žinoma, apie tai net nesinori galvoti, tačiau atsarga gėdos nedaro. Atrodytų, jog prieš akis laukiantis keturiasdešimties kilometrų atstumas nėra didelis, tačiau jau pirmieji kilometrai įrodo, kad lengva tikrai nebus. Jaučiuosi it koks „kalnų ožys“. Per keletą žygio valandų įveikiame daugiau negu

10 kilometrų, nors tempas nėra didelis, tačiau ėjimas akmenuotu Jenisiejaus krantu ar kalnų keteromis varo iš proto ir šią dieną, kuri ryte buvo panaši į poilsį nuostabiame gamtos kampelyje, padaro sunkiausia per visą ekspediciją.

Keliaujant neaprėpiamais Sibiro miškais nuostabą kelią išdege didžiuliai miškų plotai. Tokių stichijų nuniokotų vietų Lietuvoje, vargu, ar išvysi. Nepaisant šimtų nuotraukų, kurias pasidarome keliaudami, ryškiausi vaizdai liks tik mūsų atmintyje – fotoaparatu to perteikti tikrai neįmanoma. Panašu, jog tik pavojuje galima paminti savo ego ir dirbti išvien. Pagaliau nelieka ginčų, kuris maršrutas tinkamiausias, ar kada ir kur reikia daryti sustojimus. Visi paklusniai seka paskui Arnoldą. Malonu, jog niekas nezyžia ir klauso vadovo. Išėję į Sibiro taigą dar kartą puikiai įsitikiname, kad purškalo uodų etiketėse nurodomas veikimo laikas – visiškas melas (8 – 12 valandų reklamoje Sibire tampa 8 – 12 minutėmis). Uodai visur – nosyje, burnoje, akyse. Jie sugeba pralįsti pro menkiausius tinkliuko plyšelius, o tai jaučiant fizinį nuovargį tik dar labiau išmuša iš vėžių.

Lipant į kalną, leidžiantis nuo kalno, dar kartą lipant į kalną ir vėl nuo jų leidžiantis atmintyje iškyla prisiminimai iš susitikimo su ankstesnių metų ekspedicijų dalyviais ir jų pasakymas, jog sunkiausia projekto dalis – bandomasis žygis. Norėčiau dabar jiems pažiūrėti į akis Jir ką jie pasakytų praeję šį kelią. Vėl vakaras ir vėl prapliumpa lietus. Gal gerai, nereikės maudytis J. Greitai pasistatome palapines ir mėgaujamės poilsio minutėmis, gaila, jog šiandakt jos truks neilgai – nuo 4h ryto teks budėti prie laužo ir tikėtis, jog meškos į mūsų stovyklavietę neužsuks.

2014.07.25

Šiandiena prasideda labai anksti – 4 val. ryto. Pirmasis budėjimas prie laužo. Kadangi išsimiegoti pavyko pakankamai patogiai, jis nėra itin varginantis, su nekantrumu laukiu saulėtekio. Toks ankstyvas atsikėlimas turi ir savų plusų – galima išsidžiovinti vakarykščius permirkusius drabužius, svarbu, netyčia užmigus jų nesudeginti, bet tuo pačiu svarbu, kad jie išdžiūtų per manąją budėjimo

pamainą. Šis budėjimas – viena iš retų galimybių pabūti tyloje, permąstyti, kas įvyko, pasvajoti, kas laukia, bei, žinoma, pailsėti nuo mane supančių žmonių klegesio, kuris kartais ima varginti.

Ką vakar rašiau apie sunkiausią ekspedicijos dieną – melas. Sunkiausia diena – šiandien. Kalnai ir nuokalnės, pelkės ir upeliai bei skardžiai nuo kurių nusiristi labai lengva – sunku suprasti, kaip eidamos su kuprinėmis, svoriu kone prilįgstančiomis mūsiškėms, atlaiko merginos. Tuo tarpu, einant šlaitu svarbu nežiūrėti į apačią ir galvoti apie malonumą teikiančius dalykus. Antroji diena, kuomet tarp ekspedicijos dalyvių galima vėl pajauti komandinį jausmą, tikiuosi, jog tai tęsis ir po žygio.

Nuovargis daro savo – užmiegu per pietinį sustojimą. Atsibodo per pietus, pusryčius ir vakarienę gaunamos košės – noriu mėsos, vis dėlto, suprantu, jog Sibire tai prabanga. Valgau ir tyliu. Vėliau, einant pro neapbrėptus laukus, susimąstai, kad tai teritorijos, turtingos gamtiniais ištekliais bei nepaliestos didžiausių karinių konfliktų, bet tuo pačiu nesugebėjusios tapti turtingais kraštais

14 nueitų kilometrų per 10 h, nors iš šono pažiūrėjus atrodo nedaug, bet iš tiesų tokiomis sąlygomis jaučiamės kone padarę žygdarbį. Bendražygiai skundžiasi, jog sunku, tačiau pasirinkimo neturime – arba eiti paskui Arnoldą, arba eiti paskui Arnoldą. Kuprinės darosi sunkios – ima trinti pečius, jie įraudę, apsiluपę, skauda, bet vėlgi, kito pasirinkimo nėra – tenka eiti tolyn. Vakarop visi daromės truputi irzlūs. Tai, žinoma, didžiulio nuovargio pasekmė, bet nėra to, ko negali pataisyti maudynės šaltame Jenisiejuje. Praleidus jame keletą minučių, į visų veidus sugrįžta gyvybė. Šiandien vėl ta pati bėda – begalybė uodų, ir įvairiausių mašalų, kurių pavadinimų tikrai nenumanau. Nenorint būti sukandžiotu, tenka rengtis drabužiais ilgomis rankovėmis bei dėvėti tinklelį, „saugantį“ nuo uodų. Turiu patarimą – netyčia nesugalvokit spjauti užsimiršę, kad ant veido turite užsidėję tinkliuką nuo uodų.

Prieš užmiegant apima keistas jausmas, tarsi išvykom taip seniai ir viskas, ką turime ir ko reikia gyvenime, telpa 90l kuprinėje.

2014.07.26

Vėl budėjimas nuo 4 val. ryto, po vakarykščio žygio vis dar sunku, norisi miego – akys lipte limpa, dvi valandos, kurios šįryt tampa tikra kankyne, kadangi neturime laikrodžių, laiką matuoti tenka pagal saulę, kiekvieną akimirką sukasi mintis, jog gal pagaliau 6 val. ir galima eiti žadinti pusryčių komandą, vis dėlto, nesinori per anksti pažadinti ekspedicijos draugų, tad laukiame aukščiau pakylančios saulės, kuri būtų ženklas, jog galima ramiai eiti atgal į palapinę. Kadangi visiems ima stigti miego, prasideda, o gal tiksliau būtų sakyti, tęsiasi nedideli pykčiai tarp komandos narių, vėliau tai išvirsta į nuolatinį lengvą nusisšnekėjimą – tai savotiškas bandymas palaikyti komandos nuotaiką.

Erzina nuolatinis švilpimas bandant atbaidyti laukinius žvėris. Žinoma, jis naudingas, bet kartais tas garsas tampa itin įkyrus. Jau temstant Atėjome į Zacharovką. Pavargau. Šiai dienai rašyti pakaks. Geriau tą laiką išnaudosiu miegojimui.

2014.07.27

Pusryčiai, mano manymu, nėra sotūs. Žinoma, taip yra dėl to, jog niekas nenori nešti daug svorio. Galima pastebėti, kad maisto visiems šiek tiek stinga ir visi kažkuo skundžiasi – bet prie to imu priprasti ir praleidžiu pro ausis. Grupėje tvyro įtampa – visi nori kuo greičiau persikelti į kitą vietą dėl vakar vakare prie mūsų „prisijungusių“ perdėm svetingų vietinių. Baisu, jog daugiadienis alkoholio vartojimas svetingumą gali paversti pykčiu. Vis dėlto, panašu, kad prasiblaivę žmonės ima mąstyti galva ir šįryt vietiniai nėra per daug lipšnūs ir mūsų vengia.

Pirmas kartas kuomet maudausi rusiškoje pirtyje – jausmas įdomus, Lietuvos kaime tikrai reikėtų pasistengti, kad surastume tokį išlikusį ekskliuzyvą. Jei atvirai, pirmąsyk ekspedicijos metu žvelgiu į vaizdą, kuris tikrai gniaužia kvapą – miškinga Jenisiejaus pakrantė nutvieksta bekylančios saulės. Vaizdas, tikrai sukeliantis pozityvias emocijas. Vis dėlto, užburiantis vaizdas tolumoje susimaišo su skurdu esančiu šalia. Apsidairius, kas dedasi aplink, grįžtu į realybę ir suprantu, kokiomis varganomis sąlygomis gyvena vietos gyventojai. Pasidaro taip nyku, jog norisi kuo greičiau keliauti tolyn ir

galvoje lieka klausimas, kaip žmonės, atitremti į pasaulio kraštą sugebėjo išgyventi ir kodėl čia vis dar gyvena?!

2014.07.28

Atkeliaujame į Lietuvių kapinės Mamotove – panašu, kad atsidūrėme ten, kur daugybę metų joks žmogus nebuvo įkėlęs kojos. Vaizdas tragiškas – šiukšlynas, dideli medžiai, krūmai, žolės bei išvirtę kryžiai. Nors akys antrą savaitę ima priprasti prie tokio vaizdo ir pačiam kyla vis mažiau klausimų, vis dėlto, mano viduje persipina gailestis bei pyktis. Žinoma, pykti nėra ant ko – gyventojų (lietuvių) beveik nelikę. Tuo tarpu vietiniams gyventojams kitataučių kapai nėra motais juk ir Lietuvoje žmonės svetimus kapus nužvelgia iš tolo ir jų tvarkyti neketina.

Kapinėse vėlgi visi darbuojasi kiek įmanydami – vaizdas gerėja akyse, o tuo pačiu ir širdžiai maloniau. Kadangi kapinės nėra didelės, tvarkytis baigiame gana sparčiai. Širdis sąla žiūrint nuo nuotraukas, kurias padarėme tik įėję į kapines ir kuriose matomas skirtumas, kas buvo prieš mums čia atkeliaujant ir kokį vaizdą paliekame iškeliaudami. Ir mums visai nesvarbu, jog prieš gamtą nepakovosi ir po kelių metų vaizdas vėl vaizdas bus kone toks pats. Tačiau mums lieka viltis, jog vietiniai pagarbiau elgsis su kapais ir bent jau nevers šiukšlių vietose, kuriose amžinajam poilsiui sugulę mūsų tautiečiai.

Popietė. Stovyklavietėje kaip niekada ramu – 2/3 grupės išėjo į susitikimą su vietine valdžia. Vienintelis susirūpinimą keliantis dalykas – aplink stovyklavietę šmirinėjančios palaidos karvės, galinčios tiek sugriauti palapines, tiek nugvelbti mūsų maistą. Vis dėlto, galima popietę praleisti tyloje be didesnio šurmulio. Dalis likusių miega, kiti tyliai šnekučiuojasi – tas sunkiai įmanoma kuomet aplink būrys žmonių, tuo tarpu likus tik keletui mūsų, pokalbiai tampa kur kas nuoširdesni. Atslinkus vakarui grįžta visi ekspedicijos dalyviai. Visi laiką leidžiame sėdėdami prie laužo. Laikas nenumaldomai tixsi – priešaky paskutinė naktis laukinėje Sibiro gamtoje.

2014.07.29

Nakvynės gamtoje baigėsi, nors ekspedicijos pradžioje kuo daugiau naktų norėjosi praleisti po stogu, tačiau žvelgiant retrospektyviai į tai, su kokiais sunkumais bei nuotykiomis susidūrėme laiką leidami gamtoje, apima nostalgija. Manėčiau, jog bus šiek tiek keista grįžti į civilizaciją, bet tuo pačiu džiugu, nes pagaliau vėl bus galima tiek nusiprausti, išsiplauti drabužius, tiek išsimiegoti minkštoje lovoje.

Šiandien paskutinį kartą ekspedicijos metu darbuojamės lietuvių tremtinių kapinaitėse. Drauge su lietuvių bendruomene pastatome du metalinius kryžius skirtingose kapinėse, kuriuos pašventina atvykę katalikų kunigai. Nustembu, kaip lietuvių bendruomenė sugebėjo suorganizuoti tokį renginį tokiam, atrodytų, atokiame regione. Pirmą kartą dalyvauju tokiose apeigose, visus užburia sakralinė nuotaika, dalyje veidų matosi kaip jie nugrimzta į apmąstymus, turbūt, susijusius su tuo, ką mums teko patirti ir išvysti pastarąsias dvi savaites. Nors viskas vyksta rusų kalba, tačiau maldą suprantu kuo puikiau, maldos žodžius mintyse atkartuju gimtąja kalba. Be to, įspūdį sustiprina į apeigas atvykęs katalikų kunigas. Papietavę su vietinę lietuvių bendruomene, atsisveikiname su jais ir pradėdami kelionę atgal – atrodo, jog dalelė manęs lieka Sibire.

Tik atvykus į Krasnojarską pirmiausia pamatome, jog gyvensime daugiakultūriniame hostelyje, kurio dalis gyventojų – tvirtas dešiniąsias pažiūras turintys vietos gyventojai. Susitaikome su tuo – nenorime turėti problemų. Dar viena žinia, kuri mus pasiekė atvykus į Krasnojarską – prezidentės kvietimas papusryčiauti šį penktadienį...iškart išlipus iš traukinio. Mus apima dviprasmiški jausmai – žinoma, jaučiamės pamaloninti, bet tuo pačiu suprantame, jog po kelionės traukiniu neatrodysime itin reprezentatyvūs. Puolame skalbtis marškinėlius – norime atrodyti bent šiek tiek švariau prezidentės akivaizdoje.

2014.07.30

Šiandien pusryčiaujame kiek neįprastai – šventiškai. Gaunu simbolinę gimtadienio dovaną. Smagu, jog ekspedicijos draugai nepamiršo. Šventiniai pusryčiai netrunka prabėgti. Saulius (vienas lietuvių

bendruomenės lyderių) žada neišdildomus įspūdžius jo suorganizuotoje ekskursijoje. Gaila, kad planus kiek koreguoja lietus. Apsilankyme miesto centre – šiek tiek niūroka, nėra istorinę praeitį menančių pastatų, autentiško senamiesčio ar didžiulių skverų, kuo gali pasigirti didieji Europos miestai. Viskas alsuoja sovietine dvasia, vienas šalia kito stūkso didžiuliai daugiaaukščiai gyvenamieji namai, panašu, jog viskas statyta remiantis principu „pavyti ir aplenkti... nesvarbu kaip“.

Kaimynai vieni kitus kuo puikiau mato per savo langus, žinoma, gerai, jei pritrukai druskos ir nori jos pasiskolinti, tačiau privatumą, panašu, reikėtų pamiršti, turbūt, taip skatinamas bendruomeniškumas. Apsilankome keliuose muziejų, pastarieji didelio įspūdžio nepalieka. Vėliau keliaujame prie Krasnojarsko hidroelektrinės – kitas reikalas, nes vaizdas tikrai įspūdingas. Saulius aprodo Krasnojarsko slidinėjimo trasą, pakylame į kalną nuo kurio matosi „išsimėtęs“ Krasnojarskas. Turiu pastebėti, kad iš aukštai jis atrodo kur kas geriau. Visi džiaugiamės, nes turime progą išsiųsti atvirlaiškius giminaičiams bei draugams. Juos siunčiame su viltimi, jog bent paštas Rusijoje veikia be priekaištų. Gaila, bet turime atsisveikinti su Sauliumi, kuris mus lydėjo didžiąją ekspedicijos dalį. Džiugu, jog jis pažada aplankyti Lietuvą artimiausiu metu. Vakaražatę pratešiamė rytinį gimtadienio „vakarėlį“, vis dėlto, žinome, kad ryt labai anksti keltis, todėl per ilgai neužsibūname.

2014.07.31

Žadintuvo skambutis – 4h. Prasideda kelionė atgal į Lietuvą. 7:30 Skrydis lėktuvu kertant 4ias laiko zonas iš Krasnojarsko į Maskvą. Dėl laiko skirtumų skrydis „tetrunka“ 1 valandą. 8:30 valandą mes jau Maskvoje. Rusijos sostinė mus pasitinka didžiulėmis automobilių spūstimis. Per dvi valandas vos įveikiame 10 kilometrų. Kaip ir išlydint, mus šiltai priima ambasadoje. Turime kuo pasidalinti su ambasados darbuotojais – tiek įspūdžiais, tiek nuotraukomis. Gauname keletą laisvų valandų pasivaikščiavimui po Maskvą, laiškų išsiuntimui artimiesiems.

Šį kartą nusprendžiame aplankyti naująją Maskvos verslo centrą, nors Rusijos sostinėje 30 laipsnių karščio, laikas bėga itin smagiai. Vis dėlto, nepaisant tviskančių stiklinių daugiaaukščių ir šalia jų

prisiparkavusių prabangių automobilių, tekantis drungnas Volgos vanduo sugrąžina į realybę ir imi suprasti, jog šioje šalyje problemos – apstu visaapimančių problemų ir vargubau ar jos bus artimiausiu metu išspręstos. Be to, rusiškas mentalitetas visu gražumu pasitinka bendraujant su žmonėmis, dirbančiais žemiausiose grandyse. Panašu, jog jie velniškai nepatenkinti gyvenimu. Mane dar kartą nustebina slaviškas grožio supratimas – visko kuo daugiau ir ryškiau...ypač veido srityje. Prisidažiusi moteris supermarketo kasoje. Kadangi gauname dalį bilietų *kupeir* dalį *platzkarte*, tenka demokratiškai traukti kortas, kas kur miegos. Deja, yra panelių, kurioms tenka „mėgautis“ naktimi *platzkarte*. Ak ta demokratija ir lygios teisės. Priešakis dar viena naktinė kelionė traukiniu.

Ryt Zigmo gimtadienis, kadangi rytoj visi norės grįžti į savo kasdienį gyvenimą (gal kiek pasikeitusį), jį sveikiname traukinio kavinėje – darskart skamba lietuviškos dainos, visi smagiai leidžiame laiką. Vis dėlto, suvokiu, jog tai turbūt paskutinė vakarienė su žmonėmis, kurie per šias savaites tapo kone šeima, tačiau rytoj, greičiausiai, bus paskutinis kartas kai dalį jų matai.

2014.08.01

Mus pažadina žinia per mikrofoną, skelbianti, kad greitai privažiuosime Baltarusijos – Lietuvos sieną. Pasų kontrolę pereiname be jokių kliūčių, dar trumpai pamiegame. Tuo tarpu merginos piešiasi veidus (juk mus pasitiks daugybė blyksinčių fotoaparatus), visi nekantrauja, dėliojame paskutinius štrichus, kokie akcentai kelionės metu buvo svarbiausi ir ką būtina ištransliuoti visuomenei. 7:58 traukinys pasiekia Vilniaus geležinkelio stotį. Išlipime iš traukinio ir grįžtame į realybę, kuri mus sups keletą ateinančių mėnesių. Mus pasitinka būrys žmonių, atėjusių pasitikti savo didvyrių, kelios dešimtys kamerų, žurnalistų. Jautresniems dalyviams per skruostus rieda ašaros, Andriui uždedamas ažuolo vainikas, euforija apima visus dalyvius. Žinoma, tikėjomės sulaukti dėmesio, bet kažki ar apie tiek galėjome pasvajoti.

Jautiesi be proto svarbus, nesvarbu, jog tai truks tik akimirka, tačiau ši akimirka – Tavo. Viskas vyksta bėgte, juk 9val. turime būti prezidentūroje. Tad dalis žurnalistų klausimų lieka neatsakyti, nieko tokio,

jie tam dar turės progų. Skubiai žingsniuojame į prezidentūrą, ten mus akylai patikra apsauga. Pasidarome bendrą fotografiją su prezidentu.

Pusryčiai prie vieno stalo su aukščiausiu valstybės pareigūnu. Nors aplinka itin oficiali, tačiau jaukūs pokalbiai suteikia laisvumo. Daugybė klausimų ir dar daugiau atsakymų. Prezidentė mus vaišina šilauogėmis iš savo rezidencijos kiemo. Po pusryčių kiekvienas turime galimybę pasidaryti asmeninę fotografiją su prezidentu. Jaučiamės svarbiais. Deja, bet išėjus iš prezidentūros tenka atsisveikinti su ekspedicijos dalyviais, nors lupos žada nuolatinį bendravimą, tačiau sunku tikėti, jog visi ekspedicijos dalyviai dar kada susirinks į vieną vietą. Popietė. Grįžtu į kasdienybę. Suprantu, jog nuo dabar daugybę kartų reikės pasakoti Sibiro kelionės įspūdžius, matytus vaizdus bei išgirstas istorija ir atsakyti į klausimą „O kaip ten Sibire?“. Ir taip visus ateinančius metus. Ir visai dėl to nesigailiu – juk tai mūsų, MS'14 pareiga!